

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1949. G.

25. SEPTEBRĪ

Nr. 39 (245)

TIESA NĀK!

Loti cienīto biedri Kašeni! Atļaujiet apsveikt Jūs — vienu no Francijas komunistiskās partijas dibinātājiem...

J. STALINS

PAR VĀRDA MĀKSLAS MEISTARĪBU

«Par maz ir ņemt aktuālu temu, vajaga pilnīgi apzināties rakstnieka atbildību pret tautu, dziļi iepazīt dzīvi, nenogurstoši strādāt, lai paaugstinātu savu meistarību».

Ir pagājuši drusku vairāk nekā trīs gadi, kopš pirmā partijas Centralās Komitejas vēsturiskā lēmuma literatūras ideoloģijas jautājumos. Tam bija milzīga nozīme.

Iedodiet vislabāko lietaskoku cilvēkam, kas kūrības vai paviršības dēļ prot rīkoties tikai ar trulu cirvi. Vai viņš pratis no tā izgatavot labu lietu, cienīgu iziešanas materiālu?

Vai tad kaut kas tamlīdzīgs nenotiek literatūrā, ja rakstnieks ņem aktuālu temu vai dzīves pasniegtu faktu un paviršā aparē pasniedz to lasītājam — lūk, ņem un lasi, nemaz nerauc pieri, tāda ir dzīve?

Nav tiesa! Tāda nav dzīve! Dzīve ir daudz skaistāka. Nevizīgais rakstnieks viņu ir sakropojis ar savu trulo spalvu.

Lūk, kāpēc literatūras meistarības jautājums ir ideoloģisks jautājums. «Biedri, jums jāmācās un jāizmācās labi rakstīt grāmatas, tas ir jūsu pienākums pret savu šķiru!».

Ir jāprot dzīves faktisko materiālu ietvert meistariskā formā, tikai tad tas ierunāsies dzīvā dzīves valodā. Bet vai to var iemācīties?

Padomju rakstnieki savos labākajos darbos un krievu lielie klasiķi ir pierādījuši, ka to var iemācīties. Pietiek palasīt Puškina vēstules. Nebūs gandrīz nevienas vēstules, kur lielais dzejnieks nerunātu par literatūras meistarības jautājumu.

Padomju literatūra devusi milzīgi daudz mākslas meistarībā spožu darbu, kas jau šodien tik dziļi ir iegājuši mūsu tautā, ka varam teikt, ka tie ir nemirstīgi. Padomju literatūra ir vispilnīgākā un visidejīgākā literatūra pasaulē.

Lūk, kāpēc bija vajadzīgs atskanēt brīdinājumam no «Pravdas» slejām un no Rakstnieku savienības ģenerālsekretāra tribīnes. Un sevišķi vietā šis brīdinājums ir latviešu padomju rakstniekiem.

«... Visiem mūsu dzejniekiem labi jāpārzina krievu dzejas vēsture un jāzina, kādus vārda tehnikas papēmienu lietoja pagātnes dzejnieki, kā veidojās, kļuva bagātāka krievu dzejas valoda, kā dažādojās panta formas. Ir jāzina radiācijas tehnika. Darba tehnikas pazišana ir paša darba prasība. Tehnika, ņemot kopumā visās darba un radiācijas nozarēs, kļūst par vienu no kultūras augšanas pamatpēkēm.

«Mācīties nenozīmē kaut ko atdarināt, bet nozīmē apgūt meistarības papēmienu» (M. Gorkijs).

Vārdu mākslas meistarībā liela nozīme kritiķim, latviešu padomju literatūras kritiķim vēl nav izaugusi līdz lielam kritiķa kokam. Tā sastāv galvenokārt no recenzijām, no mazāka kritiķa žanra.

«Recenzents, tas ir jauns cilvēks, kas nezin kādēļ pārliecināts, ka vēsture viņu aicinājusi mācīt citus tādus pašus jauniesus kā viņš, tikai apdāvinātākus. Pats viņš vispār vāji mācās un savu mēli nevar savaldīt.»

No šī paradoksa izriet secinājums, ka literatūras vērtētājam, kaut arī viņš raksta mazas formas kritikas — recenzijas, ir jāizmācās vēl vairāk, tikai tad viņam būs tiesība prasīt, lai tā bāsi uzklausa. Mums latviešu padomju literatūrā nav īpašu recenzentu kadru.

Meistarības problēma ir cieši saistīta ar dzīves īstenības pazišanu. Tās nav atdalāmas viena no otras. Literatūras vēsture nezina lielu vārda mākslas meistarību, kas nepazīst dzīvi.

Arvids Grigulis

Miljoniem laužu visās pasaules malās uzmanīgi sekoja un seko unguru valsts noziedznieka bijušā ārlietu ministra Raika un viņa līdzdalībnieku prāvai.

Zinās, kas nāk no Ungārijas, stāsta par sašutuma vētru, kas pāršalca Ungārijas ciemus un pilsētas, kad Ungārijas tauta uzzināja par Raika bandas noziegumiem. Lūk, raksturīgs gadījums. Kad reiz valsts prokurors Djula Alapi, kas uzstājās Raika un to līdzdalībnieku prāvas procesā, no rīta devās uz tiesu, viņu apturēja kāda sirma sieviete un pasniedza vēstuli.

Tā nebija tikai sirmās unguru mātes vēstule vien. Tāda bija visas unguru tautas prasība, tīlas upes krāsti, Budapeštas drupas, fašistisku koncentrācijas nometņu rūsējošie dzelontieplu žogi.

Sie kungji prata kalt naida ieročus, kaisit dolarus un angļu mārčinas. Viņi plānoja, viņi uzpīrka, krāpa, kombinēja, vervēja. Un pasaules sabiedrības acu priekšā isā laikā Ungārijas jaunajai, štraujā tempā augošajai, republikai bija jāiztur divi smagi uzbrukumi: atmaskoti, baidīdamies no pelnītā soda, bēg pie saviem Amerikas maizes devējiem «premjers» Nadj Ferencs; pēc kāda laika uz apsūdzēto sola unguru tauta nosēdina pašu «dieva kalpu» kardinālu Mindsenti.

«Bet amerikāņu monopoliem palika trešais «variants»: rezervē vēl bija Raiks, Palfi, Brankovs — visi «cienījami» vīri, visi atbildīgajos posteņos. Rūpīgi Amerikas izlūkošanas daļas gatavoja šo trešo uzbrukumu. Viss bija pārdomāts. Terminu noteikti. Lomas sadalītas. Šo darbu bija ievadījis kara kurinātāja Fostera Dallesa brālis Allens Dalless jau kara laikā. 1948. gada pavasarī Fosters Dalless lielīgi ziņoja par amerikāņu imperialistu plānu radīt plašu «pagrīdes kustību» tautas demokrātijas valstīs.

Lūk, atslēga notikumiem Dienvidslāvijā, atslēga arī Raika un viņa līdzdalībnieku noziedzīgajai darbībai Ungārijā. Lūk, šie «izcilie» pārstāvji, ar kuriem Amerikas izlūkošanas aģentiem bija izdevies rast «saskari»: Dienvidslāvijā — Tito, Rankovičs, Džilass, Kardels un citi; Ungārijā — Raiks, Palfi, Brankovs, Tibors un Ko. Tuvākais Raika priekšnieks bija Tito.

«Bet lūk — arī trešais rūpīgi, gadiem ilgi gatavotais uzbrukums demokrātikai Ungārijā ir atsists. Raika banda notverta. Un pilnīgi atmaskota atzīstas. Viniem, izrādās, ap-

brīnojama atmiņa. Taču tādām spiegam kā Raikam ir jau 18 gadu spiegošanas stažs (!). Varēja kaut ko aizmirst par šiem gadiem. Raiks visu atceras, visu uzskaita. Ne par velti saka, ka noziedznieks ilgi un visos sīkumos atceras savu noziegumu.

Kas ir šie nelieči, kurus tiesā unguru tauta? Grūti pat atrast vārdus šiem radījumiem, kas savā laikā piedzimuši par cilvēkiem. Te nav pie kā apēlēt. Pie sirdsapziņas? Bet vai sirdsapziņa ir tam, kas no naves izglābtajam gatavo mēra injekciju? Pie godīguma? Smieklīgs pat šāds jautājums, dzirdot šo unguru judas darījumus. Pie prāta? Bet arī šai zinā dāba viņus katrā zinā smagi sodījusi. Uz apsūdzēto sola nosēdināti briesmoni!

Kāpēc viņi atzīstas? Tāpēc, ka viņi baidās soda. Tāpēc, ka viņi pilnīgi atmaskoti, tāpēc, ka desmitiem liecinieku, dokumentu un faktu kaudzes pierāda viņu vainu. Protams, ne jau tāpēc, ka viņi kaut ko nožēlotu vai kaut ko gribētu labot. Notverts nozieguma pastrādāšanas vietā un brīdī, noziedznieks tric par savu kailo dzīvību.

Prāvas gaitā atklājās viss amerikāņu imperialistu sazvērestības tīkls Balkānos, kas vērsti pret Padomju Savienību un tautas demokrātijas valstīm. Cilvēce vēl cīnījās pret fašisma nevēru, kas, sēžot Berlīnes katakombās un bumbu drošās patvertnēs, kala arvien vēl jaunus kara turpināšanas plānus. Tautas iznīcināja hitleriešu armiju, lai likvidētu viduslaiku smago recidīvu Eiropas centrā. Ar desmitiem miljoniem upuru samaksāja cilvēki par 12 hitleriskās Vācijas «eksistences» gadiem.

Karš vēl pilnā sparā, kad Francijas koncentrācijas nometnēs atlasa rūdītākos Dienvidslāvijas spieģus un provokatorus, atlasa, lai nosūtītu uz Dienvidslāviju, atlasa... vācu gestapo ierēdņi. Pēc vācu gestapo archiva sarakstiem amerikāņu imperialisti nodibina kontaktu ar šiem padībēnēm, kas izgājuši labu gestapo skolu. Un sākot jau ar 1943./44. gadu, šie profesionālie spieģi, provokatori un slepkavas šie internacionālie izlūkošanas dienesta aģenti sastāda titoviešu kliķes kodolu. Amerikāņi uzticas šai kliķei, rūpīgi maskē sakarus ar to.

Gestapo majora izraudzīto nodevēju vidū ir arī Raiks. Viņš citīgi palīdz hitleriešiem un unguru fašistiem cīnīties pret unguru tautu, kas, tuvojoties atbrīvotājam Padomju Armijai, ceļas cīnā par savu likteni, pret saviem apspiedējiem.

Tikko Ungārija ir atbrīvota, tajā ar titoviešu starpniecību ierodas vesela amerikāņu algotu nodevēju banda. Dabūjis papildspēkus, Raiks sāk rīkoties. Viņš rūpīgi maskējas, Viņš rada sazvērnieku tīklu. Viņa pagātne pagaidām nav zināma: viņš, lūk, fašisma laikā «smagi cietis komunistu». Jārikojas ļoti uzmanīgi. Unguru tauta nopietni nodomājusi celt jaunu dzīvi, un Ungārijas ciemos, fabrikās un raktuvēs zina: palīdzība nāca no austrumiem, Draudzīgu roku vissmagākā brīdī sniedza Padomju Armija, Runātī preš Padomju Savienību atklāti ir bīstamī tauta tādu nelieti tiesātu uz vietas. Tā dzimst nelietīga un nekītra krāpšanas taktika.

Ar katru mēnesi demokrātijas režīms nostiprinās Ungārijā, nostiprinās arī pārējās tautas demokrātijas valstīs. Vecās, reakcionārās grupas un šķiras ir salauztas, daļēji iznīcinātas. Informbīroja lēmums atmasko rūpīgi maskēto titoviešu kliķi. Amerikas imperialisti steidzina. Izredzes uz reakcijas uzvaru austrumu un dienvidaustrumu Eiropā tiem kļūst arvien jāpūcas. Septiņjūdžu soļiem iet unguru tauta uz priekšu, kā savā saimnieciskā, tā politiskā attīstībā, un ar katru dienu vēl lielākas kļūst Ungārijā simpatijas pret lielo padomju draugu. Raika banda aktivizējas: amerikāņi to izvirza priekšplānā. Tiešais priekšnieks šai bandai ir sengatavotais Tito. Viņam jāklūst par amerikāņu Balkanu kolonijas diktatoru. 1949. gada vasarā jānotiek apvērsumam Ungārijā. Tādi bija kapitalisma varasviru plāni.

Pagāja vasara, un Ungārijas tauta ziņoja visai pasaulei par jauniem sasniegumiem visās savas dzīves nozarēs. Rudenī Raika bandai pienāca tiesas diena.

Kad Budapeštas tiesas zālē atskan: «Tiesa nāk!», Belgradas ministru kabinetos dreb frakās un formās ietērptie noziedznieki, Pienāks diena, un arī Belgradas lielākajā tiesas zālē atskanēs šis nodevējiem un provokatoriem draudīgais: «Tiesa nāk!» Ar dokumentiem un faktiem pie sienas piespīti, titovieši tad stāstīs par savām neģēlībām, gaidot tautas sodu.

Mēs, padomju laudis, kopā ar brīvību mīlošām tautām visās pasaules malās, nešaubāties, ka pienāks diena, kad saucians: «Tiesa nāk!» draudīgi atskanēs arī Vašingtonā un Londonā. Un tad cilvēces priekšā beidzot būs jāstājas visiem tiem, kas lolo jauna kara plānus un kaļ važus cilvēcei.

Jā, mēs zinām: nāks šī diena!

A. Antons

Nepiepildītās cerības

S. Gūtmaņa zīm.

